

GIHF - Gästrike Idrottens Historiska Förening

Nr 1 maj 2000 - Strömsborgsvägen 8, 802 66 Gävle

— Redaktör och ansvarig utgivare: Kaj Annebrant, Sandviken —

GHF 10 år 1990-2000

Gästrikeidrottens Historiska Förenings styrelse: Folke Sundmark, till vänster, Bert Johansson, Helge Rask, Sten Birger Larsson, Birger Eklund och Kaj Annebrant under ett möte i Ockelbo.

Ordföranden har ordet

Av *HELGE RASK*

Föreningen fyller 10 år. Jag vill markera detta med ett "bokslut", några fakta och ett tack till alla som medverkar i vårt idrottshistoriska arbete. Ett stycke kulturhistoria.

Den 7 februari 1990 kallade Gästriklands IF 70 personer till ett möte för att diskutera det idrottshistoriska arvet. Ett 40-tal ledare hörsammade kallelsen. Där valdes en interimstyrelse, som sedan kallade till ett första möte för bildande av en idrottshistorisk förening i Gästrikland på Jernvallen i Sandviken 14 maj 1990.

Innehåll:

Sid

- 2 Ordförandens ord
- 2 forts. Ordförande har ...
- 3 Hofors-Lasse knäckte Danmark
- 4 Nyheter från hela Sverige
- 5 Idrottsmuseer
- 6 Bildsvep 1999-2000
- 7 SM på skidor i Ö-vik 1916
- 8 Sandvikens idrottsråd
- 9 Till Minne av Guld-Henry
- 10 SAIKs fjärde SM-guld
- 11 Grattis Sigge och Gösta
- 12 Kassörens ruta

Ordföranden har ordet

fortsättning

Vid detta möte valdes 7 personer till styrelsen som efter konstituering fick följande sammansättning:

Helge Rask , ordförande	Sandviken-Valbo
Folke Sundmark , vice ordförande	Gävle
Birger Eklund , sekreterare	Gävle
Sten Birger Larsson , kassör	Gävle
Kaj Annebrant , ledamot	Sandviken
Lennart Wallin	Hofors
Sigvard Persson	Ockelbo
Hans Lundgren , suppleant	Gävle

Adjungerande ledamöter:

Jan Hovdebo, Gästriklands IF	Gävle
Barbro Eriksson, Folkrorelsearkivet	Gävle
Bert Johansson, journalist	Ockelbo

NAMNET PÅ FÖRENINGEN FASTSTÄLLDES TILL

Gästrikheidrottens Historiska Förening GHF

Årsmöten och deras program

* På första mötet i **Sandviken**, 1990 medverkade Barbro Eriksson, Folkrorelsearkivet.

* **Hille** idrottsplats, 1991. Ordförande i Hille IF visade med text och bilder anläggningens skapelse.

* **Sandviken**, EM:s-kontor, 1992. Valter Nyström och Hasse Liljekvist pratade idrottsminnen från löparbanor och runt om. Inga-Lisa Eriksson, Hofors, berättade om orientering.

* **Sandviken**, SAIK:s klubbrum, 1993. Bruno Schedin kåserade om idrottsminnen från 30-talet och framåt.

* **Gävle**, STF Vandrarhem, 1994. Gamla "Gifare" med Anders Eriksson i spetsen berättar om stora händelser i föreningens 112-åriga historia.

* **Sandviken**, Högbo AIK:s lokaler, 1995. Tillbakablick över i första hand HAIK:s men även Gästriklands idrotts-historia med skidåkning som huvudfråga.

* **Hofors**, Folkets Hus, 1996. Dubble OS-deltagaren, vinter och sommar, Erik Elmsäter kåserade om mödor och glädjestunder under sina många aktiva år.

* **Gävle**, GIF:s Fotbolls klubblokal, 1997. Arkivchef Barbro Eriksson, Folkrorelsearkivet, berättade om vad arkivet hade att erbjuda idrottsrörelsen, dess historia.

* **Gävle** GIK:s klubblokaler, 1998. Gösta "Sågmyra" Bergkvist, Olle Åberg, Yngve Andersson och Valter Nyström berättade löparhistoria.

* **Sandviken**, Smedsgården, 1999. Inför SAIK:s 100-års jubileum kåserade Sigge Kihlström assisterad av Rune "Pecka" Pettersson och Roland "Pullik" Brodin.

Olika aktiviteter under 10-års perioden

* *Boken om Gästrikheidrotten före 1950* kändes omgående som en viktig uppgift. Den var planerad att skrivas redan 1957. Arbetet projekterades omgående 1990 i samarbete med Gästrikland Kulturhistoriska Förening. Birger Eklund påbörjade projektet och sedan förstärkte Kaj Annebrant, Bo Nordlund, Bert Johansson och Anders Eriksson. Ytterligare ett 15-tal sakkunniga medverkade. Boken, som är på 315 sidor, blev klar för försäljning i november 1998 och trycktes i 1.800 exemplar. GHF har köpt och sålt drygt 700 böcker.

* *Idrottskaféer och andra arrangemang*. Träffar typ idrottskaféer har arrangerats sedan 1990 tretton gånger på åtta platser.

* *Utställningar* vid sex olika tillfällen.

* *"Guldträff"* på Jernvallen 22 november 1999 i samarbete med Gästriklands Idrottsförbund.

Ett 80-tal guldmedaljörer deltog vid detta första arrangemang där undertecknad kåserade om idrott under 30-60-tal, Mats Åkerlind om 70-90-tal och Sven-Eric Lundahl, Idrottsförbundets nye ordförande, om framtiden.

* *Utdelande av diplom* till jubilerande förbund, föreningar och förtjänta ledare. Från 1994 till 2000 har 64 diplom utdelats, varav 27 till ledare och aktiva. Diplomet är en bild av den förste olympiern i Gästrikland som erövrat en medalj. "Ricken" Johansson, Gävle, tog silvermedalj i konståkning för herrar i London 1908.

* *Föreningen har haft en sammankomst i Högbo 1998 och i Söderfors 1999* med Upplands Idrottshistoriska Förening.

* *Dalarnas Idrottshistoriska Förening* besökte vi i Falun 1998. Även besök i Stockholm hos Idrottsantikvarietat, Riksidrottsmuseet i Globen och Löparmuseet, restaurang Jakthornet 1997.

* Vid sex idrottskonferenser har GHF varit representerat på olika platser i Sverige.

* Medlemsblad har utkommit i 19 nummer till dags dato.

* Slutligen är vårt medlemsantal 262 enskilda, föreningar och specialförbund.

* Under denna period har "Sandviksgruppen" med Kaj Annebrant i spetsen spelat en viktig roll i föreningens ar-

bete, mycket tack vare ett gott samarbete med kommunen och idrottsrörelsen.

* Om vi jämför med en del andra idrottshistoriska föreningar i landet tror jag vi får godkänt betyg.

Min förhoppning är att vi lagt grunden till en framtida utveckling med olika samarbetspartner, till exempel: Förbund, kommuner och Sisu, Idrottsrörelsens Studieförbund.

Sandvikens Folkets Hus

Prissamling i Folkets Hus.

Valter Nyström, Svenska Dagbladets bragdmedaljör 1952, framför hans prissamling, som donerats till Sandvikens kommun och ställts ut av GHF. I invigningen deltog företrädare för kommunen, Sandvik AB och Sandvikens Idrottsråd.

"Hofors-Lasse knäckte Danmark"

Denna rubrik satte författaren och kulturskribenten Gun-der Andersson till en dikt i sitt självbespeglande verk "Fo-toalbum". Han växte upp i sydöstra hörnet av Dalarna, men hade täta relationer till Gästrikland, allra mest till Hofors:

"Åh, Hofors -
min barndoms sommarlov och jullov. Ett tidigt 50-tal,
en backspegel av leenden"

Efter en mångsidig och levande bild av brukssamhället på 1950-talet når texten fram till hur viktig idrotten var och hur mycket brukets stora söner P O Östrand och Lasse Er-iksson betydde, inte minst för alla unga grabbar med framtidsdrömmar:

"I en värld där världen trängde nära. Där Per-Olof Östrand, bronsmedaljör på 400m fritt i Helsingfors-olympiaden, stänkte vatten på en när man dök i kallbad-husets svarta böljor, eller när jag cyklade till Hofors-vallen för att sparka fotboll.

På samma plats där Hofors-Lasse spelat. Ensam på den stora planen,
På en alldeles riktig idrottsplats kunde jag pricka nätet just som han.
Den store, landslagscentern och numera degerforsaren nyss hade gjort
I landskampen mot Danmark

till det samhälle som gladdes i delaktighet: det var här han började! Till en tioårig grabb som aldrig sett en fot-bollsmatch, bara hört på radion: så här långt kan du nå! Till en tioåring som nu, mol allena, dundrar skott på skott rakt in i målet. Kanske är det någon som kan upptäcka mig..."

I andra verk har Gunder Andersson ofta återkommit till idrottens värld. Levande och tagen på kornet är till exem-pel hans novell om "Allsvensk premiär" i Sandviken på 1950-talet mot IFK Göteborg. Tioårige Anders kan båda lagen utantill från målvakt till vänsterytter.

Att få åka till Jernvallen är allt för överväldigande - An-ders vill smälta det hela, cykla till kompisarna och berätta. Fantisera kring matchen. Men han hinner inte.

"Äntligen var de framme vid Jernvallen: Anders hade sett fotbollsplanen i Hofors. Här var allting större. Mer folk än han någonsin sett."

Särskild beundran väcker Hodin och Cahlman, som båda spelat i B-landslaget och som Anders känner från Rekord Magasinet. Men värre är Holger Hansson hos Göteborg. Han har spelat i A-landslaget.

I bilen hem somnar Anders och drömmer om att han en gång skall spela i rött och vitt för Sandvikens IF.

Bo Nordlund

Information från hela Sverige:

- Rolf "Kocken" Andersson, landslagsman i fotboll 1968 och 1969, var allsvensk i bandy för IFK Stockholm och uttagen till ett ungdomsläger på Bosön i hockey tillsammans med bland andra de senare mycket framgångsrika "Honken" Holmkvist, Strömsbro, och "Lill-Strimma" Svedberg, Wifsta-Östrand.
Kocken var skyttekung i Öster, IFK Stockholm, Hammarby och Jönköpings Södra.
Han sköt sju mål på Åshammar i en division II-match 1968 som slutade 9-1.
(Småländska Idrottsminnen nr 2 1999, årgång 11).
- 19 november i fjol avtäcktes en byst av bandykungen "Nicke" Bergström på Stortorget i Nässjö. Det skedde i nära anslutning till Nässjö IFs 100-årsjubileum. Nicke-statyn i brons, med fundament av röd smålandsgranit har Nickes autograf på fram- och NIFs klubbmärke på baksidan samt reliefer av dagens och gårdagens bandyspelare på sidorna.
Bysten avtäcktes av Björn Tegnér, son till Torsten Tegnér, TT i Idrottsbladet. Sonen läste en artikel ur IB, som var en hyllning av den ende helt kompletta bandyspelaren.
(Småländska Idrottsminnen nr 2 1999, årgång 11).
- Århundradets idrottshändelse i Värmland under 1900-talet var Toini Gustafsson dubbla OS-guld på skidor i Grenoble 1968. En enda röst efter kom Jonny Nilssons VM-guld på skridsko i Japan 1963.
- En protest mot en för liten Hoforsrink gjorde att Forshaga 1946 fick en extra chans att spela sig till allsvenskan. Och omspelet på neutral plan i Borlänge slutade med Värmlandsseger.
(VIS-aren Nr 4 - årgång 16 - 1999 Värmlands Idrotts-historiska Sällskap).
- "Säffle-Gunnar" Andersson, som vann franska skytteligan 1952 och 1953, blev bara 41 år.
I oktober 1969 fick han en begravning som anstår en fotbollskung. 10.000-tals människor var på plats.
"Marseilles genom tiderna mest legendariske fotbollsspelare", stod det i en tidning.
(Bohuslän-Dals Idrottshistoriska Förening Årgång 9 - Nr 2 - 1999).
- "Bland lustiga folkliga idrotter som utövades fordom kan nämnas pärk, hankdragning (en slags dragkamp), livtag och kragtag, olika brottningsvarianter, gotländsk stångstörtning osv. I sydvästra Skåne fanns i samband med fastlagsfirandet rytтарыlekarna Slå katten ur tunnan och Ta ringarna. Kyrkrodden kunde ofta bli en tävling, om inte organiserad.

Vad mera?

Jo, långboll, en variant på brännboll. Bollstå, som var ett spel mot en vägg. Slå trilla, ett lagspel med kastskiva. Och självklart kägelspel och varpa, numera i ett specialförbund". (Sörmländska Idrottsminnen 2/1999. Sörmlands Idrottshistoriska Sällskap).

- Viktor Balck, den moderna idrottens fader, skrev 1886 troligen den första uppsatsen på svenska om

golf i ett avsnitt om bollspel. Långboll beskrevs på tio, golf på fem sidor och utan ett enda engelskt ord. (Blekinge Läns Idrottshistoriska Sälls-kaps årsbok 1999).

- Från mitten av 1850-talet ordnades på prov tre föregångare till det som blev OS 1896.
Programmet 1859 omfattade bland annat klättring uppför en såpad mast.
I spjut, en av två spjutgrenar, kastade man prick mot en tavla, och stav hoppades på längden inte på höjden. En förklaring är att de två grenarna härstammar från antiken, då spjut kastades mot fienden och staven användes då man skulle ta sig över vattendrag.
I OS i Paris tävlades i ballongsegling, cricket, pelota och uråldriga jeu de paume, som är tennisens föregångare. Golf och lacrosse var officiella sporter i OS i St Louis, USA, 1904.
I Amsterdam, Holland, 1928, fick kvinnor tävla i friidrott i OS för första gången. Sveriges Olympiska kommitté vägrade dock att anslå medel för kvinnliga deltagare. Sponsorer ställde upp i stället.
(SOF-Bulletinen Nr 3 - 1999. Sveriges Olympia-historikers Förening).
- Erik Tobé belönades i oktober 1999 med Prinsens Plakett, Sveriges Centralförenings för Idrottens Främjande förnämsta utmärkelse, för stora insatser inom orienteringen i Sverige och internationellt.
Det senare arbetet kom igång efter en konferens i Högbo Bruk, Sandviken, 1959. IOK bildades 1961 och fram till 1975 var Erik Tobé president.
(Uppländska Idrottsminnen nr 1 - Årgång 5 - 2000).
- I historien om hur störtloppstävlingen Årebragden kom till finns en myt. En sameflicka, Zenta, skulle ha erbjudits ett krus brännvin om hon kunde stå på skidorna från Åreskutans topp och ner till torget, eller om det nu var ända ner på Åresjön. Uppgifterna varierar.
Sant är att ett provlopp ordnades från Skutan 1919. Två år senare var det dags för en tävling. Den startades på Skuttoppen via tusenetersplatån, därifrån rakt ner genom Susabäcksravinen till Fjällgården och vidare till torget i Åre.
I och med slalomåknungen genombrott i Sverige i mitten av 30-talet, blev Årebragdens "störtlopp" kombinerat med andra dagens slalomtävling. Norrmannen Gunnar Hjeltnes noterades för bästa tiden 4.04,6 1950. Vad var då svårast? "Det gällde först och främst att stå hela vägen. Då fick en bra skidåkare en bra placering. Men det var också väsentligt att ha skidor som gled bra mot slutet. Tävlingen gick ju på vårvintern och ofta i dagsmeja från Fjällgården och till målet".
Längdåkarna hade bland annat ett storlopp Åreskutan runt. Lars-Theodor Jonsson, som var orädd och duktig utför, segrade i en mästerskapsuttagning i tuffa Åreterrängen en gång.
(Idrottsminnen Nr 1 mars 2000, Jämtlands läns Idrotts-historiska förening).

Kaj Annebrant

Idrottsmuséer i Sverige

- Alpinariet i Tärna, telefon 0954-101 09
- Borås Idrottsmuseum i Boråshallen (öppet endast tisdagar)
- Dalarnas Idrottsmuseum (Riksskidstadion Lugnet), telefon 023-138 24
- Degerfors Fotbollsmuseum (Degernäs herrgård), telefon 0586-483 99
<http://www.degerforsif.se/museum>
- Falbygdens Idrottsmuseum, Falköping (öppet endast tisdagar)
- Idrottsmuseet i Göteborg, Kvibergsvägen 5, telefon 031-726 61 80
- Idrottsmuseet i Helsingborg, Springpostgränden 3, telefon 042-13 39 00
<http://www.helsingborg.se/idrottsmuseum/>
- Idrottsmuseet i Malmö, Baltiska hallen, Malmö Stadion
- Vasaloppsmuseet i Mora, Vasaloppets Hus
- Kålles Rekord-magasin, Kållegården, Tråvad, telefon 0512-140 12 (efter 16.30)

Idrottshistoriska samlingar

- Jämtlands Läns Museum, Jämtli, telefon 063-14 01 97, 15 01 00 (växel)
<http://www.jamtli.com>
Stor idrottshistorisk fotosamling, idrottsföremål, arkivmaterial
- LänsMuseet Västernorrland, Murberget, Härnösand, telefon 0611-232 40
Enstaka idrottsföremål
- Norrköpings Stadsmuseum, Västgötegatan 19, telefon 011-15 26 22
Östergötlands idrottshistoriska samling med 2.000 föremål, 3.000 fotografier
- Nyköpings Kommun, Stora Torget, telefon 0155-24 81 00
Gert Fredrikssons prissamling
- Upplandsmuseet, Faktarummet, Fyris torg 2, telefon 018-16 91 00, 16 91 59
<http://www.uppmus.se>
Idrottspriser, idrottsutrustning, bland annat Sven "Sleven" Säfvenbergs bandyutrustning, stor idrottshistorisk fotosamling
- Östergötlands Länsmuseum, Raoul Wallenberg plats, telefon 013-23 03 00
Ett mindre antal idrottsföremål, 80 förtjänsttecken och medaljer

Lokalt:

- Sandvikens Folkets hus
Valter Nyströms prissamling
- Folkbiblioteket, Gästrikerummet Idrott, klippböcker, jubileumsböcker, fotografier, priser.
- Arena Jernvallen, publikgången mellan bandyläktaren och ishallen
Sandvikens idrottshistoria i tre skyltfönster

Degerfors Fotbollsmuseum - ett turistmål

I Degerfors med omkring 11.000 invånare har fotbollen länge varit allas gemensamma intresse.

Gunnar Nordahl, Olle Åhlund, Magnus "Skjorta" Bergström, Karl-Erik Jakobsson, Jan Aronsson och Ralf Edström är några av många välkända DIF-profiler.

Degerfors var tvåa i allsvenskan 1940/41 (SIF tia), trea 1950/51 och 1953/54 (SIF nia och klart för nedflyttning) och tvåa igen 1963. Klubben har placeringen före Sandvikens IF i allsvenskans maratontabell 1924 och framåt med 27 säsonger mot SIF:s 21 i högsta serien. Gunnar Gren gjorde sitt första allsvenska mål mot just DIF.

Det var på Ullevi i april 1939.

Gren "vände på en 10-öring" och sköt i krysset till vänster om Skjorta Bergström.

"Ett otagbart konstnär", sa de som såg målet i matchen, som Gårda vann med 2-1.

Degerfors tränare Wampetits fick ögonen på bröderna Nordahl under en propagandaturé i Norrland 1939 och plockade dem till klubben en efter en. SIF hade chansen att locka främst Gunnar Nordahl till sig, men "dansködaren" Bertil Ericsson fick inte ledningen med sig. Gunnar imponerade heller inte i en match mot SIFs andralag.

Sven Bergsten kom från DIF till SIF i mitten på 1950-talet och blev en stor förstärkning.

1993 invigdes Degerfors fotbollsutställning i Degernäs herrgård. Senare blev utställningen Degerfors Fotbollsmuseum och har många besökare, inte minst vid DIFs hemmamatcher.

I omgångar har material, bland annat bilder, från Sandviken sänts dit.

KAJ ANNEBRANT

Bildsvep

foto: Kaj Annebrant

Guldträffen, i samarbete med Gästriklands Idrottsförbund, i Jernvallens Servering 22 november blev mycket lyckad. Här ses bland andra Helge Rask, Gunnar Herou, Helge Hellström, Gerhard Gustavsson, en trio från Österförnebo, och Mats Åkerlind.

Sigge Kihlström berättar om arbetet med SAIK 100 år 2001 inför Jan Sundman, Knatten Olsson och Gunnar Westberg på Bandykaféet i Sandvikens Folkbiblioteks ljushall 21 mars, två dagar efter SAIK Bandys fjärde SM-guld genom tiderna.

Äldre och yngre SAIK-spelare. Henrik Hagberg, Richard Koch, Jonas Gustafsson, Sven Forsell och Rune "Pecka" Pettersson – alla SM-guldvinnare. De yngre i år. De äldre på mitten av 1940-talet. Focke var reservmålsvakt i SM-finalerna 1945-1946-1950.

Bandykafégäster som lockade ett hundratal intresserade 21 mars. Från vänster: Jan Sundman, Henrik Hagberg, Sven Karlsson, Knatten, Richard Koch, Gunnar Westberg och Jonas Gustafsson.

Idrott i Per Gunnar Evanders romaner

AV BO NORDLUND

Det är förmodligen någon gång tidigt på 1950-talet. Robert är 17 år och uttagen till träningsläger för "Morgondagens män" i löpning. En av de sista dagarna beordrar tränaren Robert att klä av sig. Sedan demonstreras Robert inför blivande idrottslärare som den perfekt byggde medeldistansaren.

Stolt reser han hem. Nu skall alla där hemma få se. Alla som tryckt ned honom, översittarna i skolan. Och farsan som aldrig tyckte att han dög till något. Hopplöst och hårdhänt blir han dock satt på plats igen. Hemma startar han fylld av säkerhet och förhoppning i ett terränglopp, men slutar bland de sista till allas missträknung och allra mest till sin egen besvikelse. Huvudpersonen och lagerarbetaren Robert berättar detta tidigt i Per Gunnar Evanders roman "Måndagarna med Fanny".

Detta är ett av många ställen i Per Gunnar Evanders romaner, där idrotten blir ett centralt motiv. I USA gav litteraturforskaren Karin Pethrick ut sin forskning om Evander och sedan har avhandlingen även kommit på svenska. I ett kapitel med rubriken "Medeldistanslöparens ångest" redovisar hon träffande hur Evander låter den idrott han upplevt bli till symbol för sina centrala livskänslor och ett tecken på bruksandan i Sandviken.

I en tidningsintervju valde Evander själv att ta fram två kontraster som idrottsminnen från ungdomsåren. I det första minnet förstörs pojkens självförtroende. I det andra fallet inpräntar en fotbollstränare i grabben att det viktigaste i livet är att hålla den riktiga och personliga kontakten med medspelarna. Den unge grabben blev berövad mod och självkänsla, men samtidigt fick han genom idrotten en personlig medkänsla och laganda att ta med sig i livet.

Längre fram i handlingen besöker Robert regelbundet sin svårt lungsjuke far på sjukhemmet. Båda men inte minst Robert, har svårt att tala allvar i livets slutskede. Särskilt som fadern alltid tillrättaviserat och envist satt sonen på plats.

Dock kan de i alla fall försöka prata om idrott. Lugnt och försiktigt inleder Robert:

- På söndag är det Edsbyn!

Sedan fortsätter resonemanget med spekulationer om möjligheterna att klara Edsbyn hemma. Till sist blir far och son något så när eniga om att den nye skolgrabben på högeryttern är lovande. Samtalet slutar med ett lugnt samförstånd för en gångs skull. Robert berättar om matcherna som varit, innan han vinkar farväl av fadern.

Vid ett senare besök blir det tvärtom och mer typiskt en het dispyt, då fadern med sin tillrättaviserande envishet hävdar att Sandviken, 1957 året före VM, slog GAIS hemma med 3-0. Robert envisas med att det blev 4-0, men håller med om att "Hinden" Larsson gjorde alla mål. "Hinden" har förts på tal därför att Robert har morsat på honom, när båda varit på kyrkogården med gravblommor. Det är viktigt för Robert att få rätt mot fadern och med hjälp av en arbetskamrat kan han för fadern bekräfta att "Hinden" gjorde fyra mål.

Längre fram försämrar fadern. Vad som får Robert att förstå allvaret är, när fadern berättar om hur han i sin ungdom på 1920-talet med 4,18 var nära att besegra Edvin Wide och efter loppet mottog Wides beundran och respekt. Robert sitter tyst, allvarlig och förvånad. Så känslig, upphetsad och mångordig brukar inte fadern vara.

- Det är fan, säger fadern på nytt

- Vadå, frågar Robert

- Att man skulle bli så här ynkelig till sist...

På andra ställen i Per Gunnar Evanders berättelser finns flera inslag av idrott. Idrotten som motiv och symbolik i hans författarskap borde bli föremål för en större utredning. Alla idrottsmotiv upplever läsaren som initierade och träffande. Samtidigt är de mer än bara idrott. De står för väsentliga symboliska inslag i människornas liv - inte minst för deras liv i Sandviken.

SM på skidor i Örnsköldsvik 1916

SM på skidor 30 och 60 km avgjordes 23 februari. Tävlingsdagen bjöd på idealiskt vinterväder med tio minusgrader, solsken och vindstilla. Den lilla snömängd, som fallit tidigt på tävlingsdagens morgon, gjorde föret något kärvt. Banan hade dessutom dragits fram i ganska krävande terräng, som omöjliggjorde snabba åktider.

Banan var gemensam för båda tävlingarna, ett varv för 30- och två varv för 60-kmlöparna. Den utgick från Samskolan till Nordanås, Tjörn, Hörneborg och över fjärden förbi Framnäs brädgård och till målet/varvningen vid Samskolan.

60-kilometersloppet

19 av 24 anmälda deltagare startade. Två bröt vid varvningen efter halva loppet.

Storviks IF hade två deltagare, Edvard Persson med nummer 6 i klass 1 och Andreas Norgren med nummer 19 i klass 2. Första start skedde klockan 8.01. Vid första kontrollen i Nordanås låg fortfarande nr 1 T. Engman, Östersund, först i spåret. Edvard Persson kom som tredje man och fick bästa tiden, 31.37. Tvåa var E. Eriksson, Lud-

vika, 32.41, och trea Gustaf Wahlgren, Djursholm, på 33.04. Andreas Norgren hade sjunde bästa tiden, 33.57.

Vid kontrollen i Tjörn låg Edvard Persson först i spåret, och han fick spåra resten av tävlingen. Tiden 1.44 var närmre 3,5 minuter bättre än tvåans, Ludvika-Eriksson. På tredjeplats fanns Wahlgren och Norgren med tiden 1.49.

Edvard Persson hade kopplat greppet på konkurrenterna och drygat ut avståndet till konkurrenterna under vägen in till varvningen efter 30 km. Hans tid: 2.34,48. Och på andraplatsen låg klubbkamraten Andreas Norgren, 2.40,23. Wahlgren hade 2.41.

I mål skidade Edvard Persson in efter 5.13,27. Det dröjde tjugo minuter innan tvåan, Andreas Norgren, kom efter ett jämnt lopp. Hans 5.21,09 räckte till seger i klass 2 och silverplatsen totalt i SM efter Edvard Persson.

Johan Isaksson belade tredje plats med tiden 5.25,07 före en av förhandsfavoriterna, Djursholms Gustaf Wahlgren. Hans tid: 5.26,12.

Edvard Persson erhöll förutom SM-tecken Örnsköldsviks Damers hederspris, ett guldur. Andreas Norgren fick Föreningen för skidlöpningens främjande bågare och 50 kronor.

30-kilometersloppet

Klockan 8.31 startade den förste av 54 deltagare i 30-kilometersloppet. Storviks IF ställde upp med tre man: Hans Hansson, Vilhelm Hansson och Gunnar Persson. Loppet blev märkligt, då segraren i klass 1, Anders Persson från Bollnäs, hamnade först på 12:e plats, slagen av nio i klass 2 och båda löparna i oldboysklassen.

Av Storviksåkarna blev Vilhelm Hansson 19:e man i klass 2, Hans Hansson 25:e och Gunnar Persson 34:e. Överlägsen segrare och svensk mästare blev sensationellt H. Johansson, som tävlade för IFK Umeå. Hans segertiden blev 2.15,47. Tvåan A. Ångström, Malmberget, hade 2.20,06 och trean, furir Sundqvist från Jämtlands Fältjägar, 2.21,29.

Beträffande Edvard Perssons lopp kan nämnas att hans varvtid 2.34,48 kan jämföras med Vilhelm Hanssons och Hans Hanssons sluttider på 30 km: 2.33,42 respektive 2.38,44.

Svenskt skidlöparmärke

1916 var första året då prov kunde avläggas för skidlöparmärket. Genom sin seger på 60 km fick Edvard Persson det första och för andraplatsen Andreas Norgren det andra märket som delades ut.

I Gästrikland avlades 69 godkända prov för skidlöparmärket i brons under 1916.

Av SUNE SCHERP, Sandviken

Sandvikens Idrottsråd

UNDERLÄTTAR KONTAKTER

Sandvikens Idrottsråd bildades 1941 med Sandvikens Jernverks AB, SJAB, som initiativtagare. I och med Jernvallens tillkomst 1937-1940 ville SJAB ha ett övergripande organ inom att idrotten att samarbeta med. Något som också den dåvarande idrottsrörelsen instämde i.

Genom Jernvallens överförande till kommunen 1960 och den stora kommun-sammanläggningen 1971 fick naturligtvis idrottsrådet andra förutsättningar för sin verksamhet. Något som utdrag ur nuvarande stadgar visar.

Syfte:

Sandvikens Idrottsråd har till uppgift att samordna olika idrottsorganisationers intressen och när så önskas framföra dessa till Sandvikens kommun eller andra myndigheter och intresseorganisationer, som kan komma ifråga i varje enskilt fall.

Idrottsrådet vill vara ett idrottens förtroenderåd till vilket medlemmarna kan vända sig med frågor av ekonomisk, organisatorisk eller annan art, vilka medlemmarna önskar få behandlade centralt och i en för idrotten önskvärd anda.

Idrottsrådet vill även vara ett remissorgan för kultur- och fritidsnämnden, dit nämnden kan vända sig med frågor den finner lämpliga.

Medlemskap:

I idrottsrådet kan efter ansökan erhållas medlemskap av varje till Riksidrottsförbundet ansluten förening eller klubb.

Skolföreningar och allians av dylika får ingå som associerade medlemmar, alltså med yttrande- och förslagsrätt men inte rösträtt. Korpalliansen ingår som fullvärdig medlem.

Övriga sammanslutningar med idrottslig anknytning kan inväljas i idrottsrådet efter prövning av styrelsen. Beslutande instans är representantskapet, som består av representant från varje till idrottsrådet ansluten förening. Varje representant har en röst.

Verkställande instans i Sandvikens Idrottsråd är en av representantskapet vald styrelse, som består av nio ledamöter inklusive ordförande.

Utöver månadsmöten med styrelsen håller idrottsrådet ett höstmöte och ett årsmöte, varvid information från kultur- och fritidsnämnden skall vara en stående punkt på dagordningen. Föreningarna har då möjlighet att direkt ställa frågor till våra politiker och tjänstemän inom Kultur och Fritid.

Vid höstmötet utdelas idrottsrådet utmärkelser till deltagare under året i EM, VM eller OS. Vidare presenteras Årets mästarämn.

Mästarämnet är Framtidslöftet inom Sandvikenidrotten i en individuell idrottsgren. Stipendiet, som är på 25.000 kronor, sponsras av Sandvik AB, och tillfaller en person årligen för satsning på ett seniormästerskap: SM, EM, VM eller OS. Det delas ut i två omgångar, och stipendiaten ska lämna rapport om sitt idrottsår på höstmötet året efter.

Sandvikens Idrottsplanförening

Föregångare till Sandvikens Idrottsråd var Sandvikens Idrottsplanförening 1921-1940. Det var främst Sandvikens AIK (fotboll), Sandvikens IF (fotboll) och Sandvikens GK (allmän idrott) som uppvaktade och sökte stöd hos Sandvikens Jernverks AB, SJAB.

Föreningarna företrädde av Karl Persson (SAIK), Gunnar Östlund (SIF) och Einar Moström (SGK).

Man ansåg att den så kallade Gamla idrottsplatsen var alltför trång och otidsenlig. Bland annat var höjdskillnaden mellan de två kortsidorna cirka en meter. SJAB visade förståelse för föreningarnas önskemål och behov och efter flera utredningar angående mark och ekonomi samt byggarbeten stod Nya Idrottsplatsen klar för invigning 14 september 1924.

SJAB företrädde i planföreningens styrelse av direktör Lars Yngström, ordförande, ingenjör Ivar Magnusson, vice ordförande, och ingenjör Axel Salén, ordförande i verkställande utskottet, konstruktör och arbetschef.

Ledamöter i verkställande utskottet var Karl Persson, Gunnar Östlund och Einar Moström. Övriga medlemmar i styrelsen var Bror Landén, Janne Eriksson och Helge Sörblom.

1940 ombildades Sandvikens Planförening och gick upp i Idrottens Främjande i Sandviken, ekonomisk förening u.p.a, som dominerades av SJAB och bildats inför Jernfallsbygget.

Slutomdöme av Sandvikens Idrottsplanförenings verksamhet:

"Man har under sin 20-åriga tillvaro varit idrotten och idrottsföreningarna i Sandviken till stort gagn och fullgjort sin uppgift på rätt sätt enligt stadgarna, det vill säga att anlägga idrottsplatser, handha den ekonomiska driften av desamma samt i övrigt verka för en sund utveckling av idrottslivet i Sandviken med omnejd." (Citat).

Av BRUNO MOSTRÖM

TILL MINNE AV

Guld-Henry Eriksson

AV KAJ ANNEBRANT

Henry Eriksson avled 8 januari i år efter en längre tids sjukdom. Han blev 79 år.

Han sprang sitt livs stora lopp under Olympiaden i London 1948. Banorna var plaskvåta och tungsprungna, något som sågs som ett minus för store och kraftige Henry från Gefle IF. Hans motpol var lätte, spurtsnabbe Lennart Strand från Malmö AI.

Tredje svensk i 1500-metersfinalen på White City Stadium var Gösta Bergkvist, klubbkompis och arbetskamrat med Henry. Gunder Hägg och Arne Andersson hade dominerat grenen, varit bäst i världen fram tills proffsförklaringen i mars 1946.

Lennart Strand var Gunders och Arnes arvtagare, blev Europamästare före Henry Eriksson i Oslo 1946 och tangerade 1947 Gunders världsrekord 3.43,0. Rikstränare Gösse Holmer la upp taktiken för ett svenskt OS-guld på 1500 meter.

Om ingen utlänning tog täten, skulle Strand dra det första varvet, Bergkvist det andra och sen skulle Henry Eriksson ta hand om tunga tredje varvet. Då Strand skulle kunna vila upp sig för segervapnet - spurtan.

Henry Eriksson var i sitt livs form och tyckte att Holmers taktik missgynnade honom men var lojal och beredd att ta sitt ansvar. Fransmannen Marcel Hansenne var dock "het på gröten" när startskottet hördes. Han tog ledningen, ledde även andra varvet och drog i början av det tredje, när han plötsligt tappade farten.

Då kom Henry Eriksson, Lennart Strand och Gösta Bergkvist.

Henry Eriksson rusade på med Strand närmast sig, Bergkvist tappade tredjeplatsen i den näst sista kurvan. Alla väntade på Strand-attack på upploppet. Den lille skåningen gick ut på andra banan för att sätta in segerstöten.

Henry svarade en gång, två gånger, tre gånger och släppte inte storfavoriten förbi sig.

Henry Eriksson, 28 år, var olympisk mästare och räddade Sveriges ära.

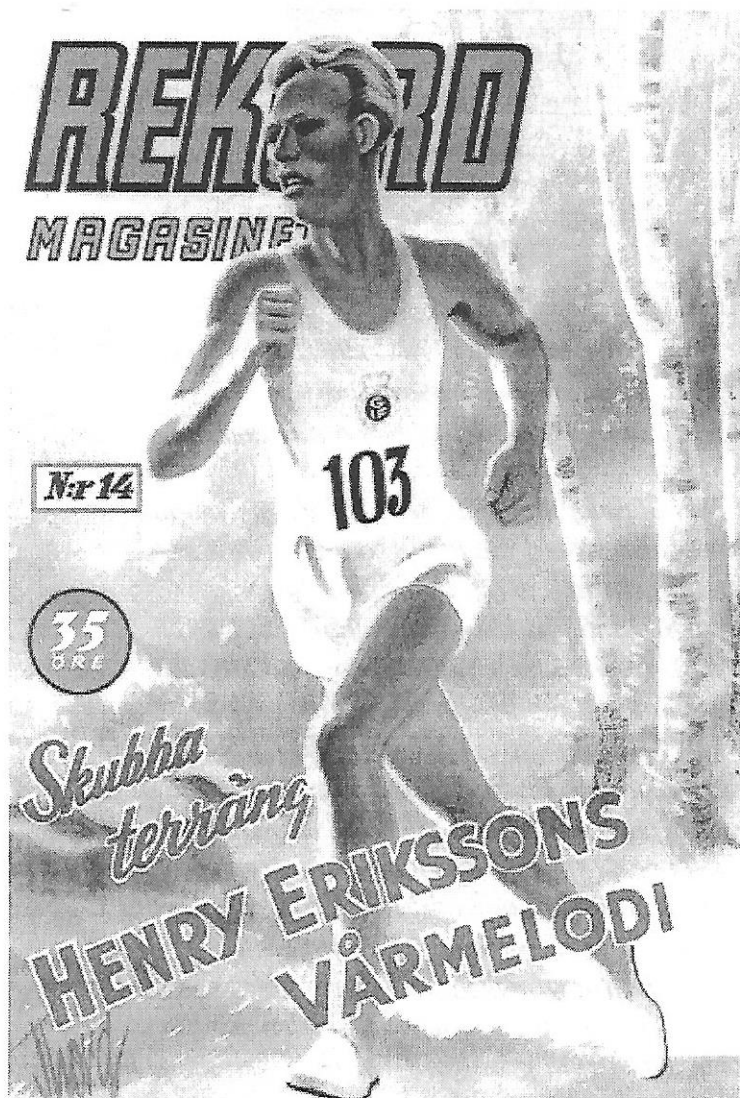
Segertid 3.49,8, silvermedaljören Lennart Strand fick 3.50,4. Gösta Bergkvist blev femma.

Guld-Henry avslutade sin idrottskarriär 1949 som slutman i GIFs världsrekordlag på 4x1500 meter. Han förblev Gävlebo och GIFare. Som brandbefäl gjorde han också ett bra jobb. Var i allt han företog sig ett föredöme.

Han släppte inte kontakten med idrotten, blev ledare och även ordförande i Gefle IF.

"Henry Eriksson representerade det bästa som finns inom idrotts-Sverige: målmedvetenhet, äregirighet och vilja, parat med omtanke, kamratskap, hjälpsamhet och framtidstro".

(Mats Åkerlind i boken Gästrikeidrotten före 1950).

Henry Eriksson var dalmas

Han var född i Krylbo men lockades som 21-åring till Gävle brandkår, där Gunder Hägg fått jobb. 1943 återvände Henry till Krylbo, men året efter kom han tillbaka till Gävle för gott. I flera år fick Henry offra sig som farthållare. Det var han även i en GIF-gala på Strömudden fredsåret 1945, då franska världsstjärnan Marcel Hansenne var ett dragplåster.

Henry gjorde sitt jobb men släppte aldrig ifrån sig ledningen i loppet.

"En ny stjärna från gatan", stod det i en tidningsrubrik.

1946 blev nya GIFs stora år. Henry Eriksson var med och tog SM-guld på 4x1500 meter. I SM-terrängen blev det lagguld för honom. Han vann dessutom Finnkampens 1500 meter. Då GIF 1947 än en gång vann SM på 4x1500 meter och satte världsrekord – var Henry i laget.

Han putsade också sitt personbästa på 1500 meter till 3.44,4.

Det olympiska guldet 1948 kompletterades med SM-guld. Henry Eriksson stod på toppen av sin idrottskarriär.

Storviks IF

50 år 1951

Gunnar Westberg
Föreningens nuvarande ordförande

Ett halvsekel har gått, sedan posttjänsteman Lars Gustav Sääf jämte några andra för idrotten intresserade personer bildade Storviks Skidklubb. Vid sammanträde den 24 maj 1908 beslöts att utvidga verksamheten med bland annat fotboll och fri-idrott samt att ändra namnet på klubben till Storviks Idrottsförening. Efter hand har andra idrotter upptagits på förenignens program, varför f.n. ett flertal sektioner är i verksamhet för att ge glans åt den idott de förestå. Vägen till det mål de eftersträva har varit och är svår att följa. Perioder finnas då framgångarna har varit både många och stora, men under andra tisseraden har idrottsarbetet ej givit den frukt man väntat. Motgångarna är dock till för att sporra till nya krafter. Genom gott kamratskap, strävsamt arbete och ekonomiska uppoffringar av trogna medlemmar kan Storviks Idrottsförening nu med full värdighet fira sin 50-årsdag.

Jag kan heller icke underlåta att framföra ett varmt tack till Storviks köping, affärsmän och enskilda för den stora offervilligheten de ständigt visat genom att vid tävlingar och andra tillfällen bidra med priser och kontanta medel.

Till sist uttalar jag den förhoppningen, att hela bygdens ungdom må samlas under samma fana och sträva till pliktroget arbete i idrottens tjänst och verklig god kamratanda.

Storvik den 21 februari 1951.
Gunnar Westberg Ordförande

Trivsamt bandykafé Efter SAIKs SM-guld

- Vid 4-4 var det tur att ni hade en gammal prost på läktarn som kunde kommunicera uppåt. Men egentligen var jag aldrig orolig.

Det avslöjade Gunnar Westberg under bandykaféet i Sandvikens Folkbiblioteks kafeteria två dagar efter att SAIK hemfört sitt fjärde SM-guld sen allsvenska premiären i januari 1940. Tre guldhjältar, Jonas Gustafsson, Richard Koch och Henrik Hagberg, presenterades. Jonas sa att han varit nära att bli fotbollsproffs i Malmö FF.

Han var en av tre ungdomar, som MFF ville satsa på. De andra två var Jörgen Pettersson och Joakim Pehrsson, proffs i Tyskland respektive Danmark.

Rune "Pecka" Pettersson, SM-guld 1945 och 1946 sa:

- Det sämsta på den tiden var isen. Och vid finalen 1945 var det rena parodin. Vi sprang omkring i en sörja. Det var is framför ena målet, och där hade vi tur att göra mål i förlängningen (Einar Ask).

Sven "Focke" Forsell var målvaktsreserv i SM-finalerna 1945, 1946 och 1950:

- Vi fick 25 kronor var efter första SM-guldet 1945 och en biobiljett efter segern 1946.

Sven Karlsson, SAIK-tränare i mer än 25 år, "Knatten" Olsson, 592 SAIK-mål, och Jan Sundman, som sett 24 SM-finaler i följd, var gäster och berömde hjältetrion och SAIK.

- Grattis till en väl genomförd säsong, grabbar. Jag fick själv aldrig uppleva en SM-seger trots tre försök. Men det var också kul att stå på sidan och vinna.

Det sa Knatten.

Tuckers Lilla Kapell underhöll ett hundratal kafégäster och avslutade med Bandybollar av stål, deras egen kampsång. Programledare var Kaj Annebrant, Gästrikeidrottens Historiska Förening.

Arkivarier behövs

Styrelsen och Sigge Kihlström, ordförande i snart 100-årsjubilerande Sandvikens AIK, var 30 mars på studiebesök hos Folkrorelsearkivet i Gävle, där Benny Larsson tog emot och gav prov på hur föreningar bör bevara dokument och i ord och bilder.

Folkrorelsearkivet ser föreningslivet som en del av vår moderna historia, och varje aktivitet som dokumenteras idag är i morgon en del i berättelsen om föreningen och medlemmarna i den samt platsen, där den verkar.

Alla föreningar kan bli medlemmar i Folkrorelsernas Arkiv i Gävleborg och sen få hjälp!

Grattis!

26 mars 70 år

Sigge "Shuring" Parling, Hedesunda

Han värvades som 19-åring 1949 till Djurgårdens IF som fotbollsspelare. Han växte upp i Forsbacka men hämtades från Sandvikens AIK. Sandvikens IF var dock också på jakt efter honom. Sigge var lika framgångsrik i bandy som fotboll. Han var allsvensk i SAIK i bandy och i division II i fotboll, då Djurgården lockade med högre utbildning. Han stod i mål i 18 landskamper i bandy och blev svensk mästare 1961 (Sirius) och stjärna på vänsterhalven i klubblaget Djurgården och landslaget i fotboll. 39 A-landskamper (VM-silver 1958), två SM-guld i DIF (1955 och 1959). Sigge var, enligt pressen, klart bäst i det Sverige som spelade VM-final. Inget imponerade på förre brukspojken, järnkaminen som alltid gav järnet på plan. En proffschans fick han, skrev på för italienska Spal 1960, men kontraktet revs. I en ny lag förbjöds import av utländska spelare. 196 allsvenska matcher och 12 mål för Djurgården blev det 1949-60. Ingenjör Parling blev på äldre dar fritidsbonde och föder upp travhästar.

Grattis!

29 mars 80 år

Gösta "Sågmyra" Bergkvist, Gävle

Han skrev 1944 på för Gefle IF, Sveriges snabbaste brandkår. GIF-ledaren Sven Hellström upptäckte löpartalangen och tipsade om jobb hos Sven Rohlén.

Sågmyra blev en i löpargänget med Henry Eriksson, Ingvar Bengtsson och Olle Åberg. En kvartett medeldistansare som blev svenska mästare, satte världsrekord och togs ut till landslaget och stora mästerskap.

Gösta "Sågmyra" kom femma på 1500 meter i London-OS. Han hade räknat på medalj, men loppet gick inte som förbundskapten Gösse Holmér tänkt sig. De tre svenskarna (Sågmyra, Henry Eriksson och storfavoriten Lennart Strand) fick sina taktiska råd demolerade av fransmannen Marcel Hansenne, som tog täten.

Svensk mästare i terräng 4000 meter 1947 och 1948.

1947: Del i världsrekord 4x1500 meter, 15.34,6

1949: Del i världsrekord 4x1500 meter, 15.30,2

1948: Del i världsrekord 4x1 engelsk mil, 16.55,8

1949: Del i världsrekord 4x1 engelsk mil, 16.42,8

Gösta "Sågmyra" Bergkvist pensionerades som brandmästare 1980.

Han har ett flertal intressen förutom idrott. Ett är musik. Hans eget instrument är saxofon.

Uppsnappat i radio, teve och tidningar:

"Max två passningar, högst tre."
Christer Abrahamsson, ishockeytränare

"The bottom is nådd."
Lennart Bergelin, tennistränare

"Det finns en topptrio på 10-15 man som kan vinna."
Jan Boklöv, mannen bakom V-stilen i backhoppning

"Hela bollen måste ligga stilla."
Ralf Edström om varför en frispark måste slås om

"Det ser mörkt ut på Kameruns avbytarbänk."
Arne Hegerfors i TV under ett fotbolls-VM

"Det står 0-0, och det beror på att inget av lagen har gjort mål."
Agne Jälevik, TV-sporten

"Kanske kan det bli mål om de får in den i nätet."
Lasse Kinch, logisk TV-kommentator

"Ferguson verkar ha både en högerfot och en vänsterfot."
Andreas Ravelli i TV4

"Ni tre spelare bildar en kvadrat på mittplan."
Rolf Zetterlund, spelare i SIF, tränare i Hammarby

"Sovjet var bäst under början av 70-talet, speciellt 77 och 79."
Expertkommentator under en VM-final i bandy

Jubileumsårsmöte

måndag 15 maj 2000 klockan 18⁰⁰

Arena Jernvallens bandystadion, kafeterian

Fotboll i Brasilien och idrott ute i världen

"Idrottsprästen" Gunnar Westberg kåserar

* Rundvandring på bandystadion *

Diplomutdelning, kaffe/bulle

Parkering: Jernvallens idrottshall och söder om bandystadion, infart Hamngatan/Hedåsvägen.

Även icke medlemmar välkomna!

Slå vakt om det idrottshistoriska arvet

Dagens verksamhet blir morgondagens historia

Intresset för den svenska historien
har ökat under senare år.

Det gäller i allra högsta grad idrottsrörelsen.

För dig som vill lära mera
om idrottshistoria och arkivering
kommer vi under hösten att anordna en kurs.

Inbjudan kommer under sommaren.

SISU Gästrikland
Idrottsutbildarna

Vi behöver hjälp!

*Vi har en fin videoutrustning i Gävle
och en bandspelare i Sandviken*

Men vi behöver medarbetare som kan hjälpa oss.

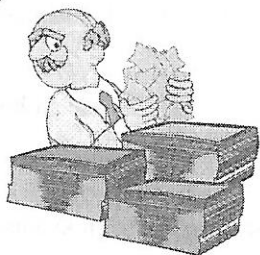
Gästrikedrottens Historiska Förening, bildad 1990

Ordförande Helge Rask, Valbo, vice ordförande Anders Eriksson, Gävle, sekreterare Bo Nordlund, Gävle, kassör Rune Holmgren, Storvik.

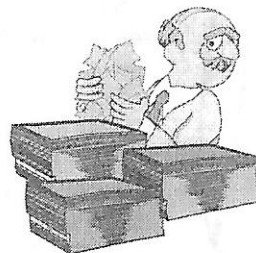
Ledamöter: Kaj Annebrant, Sandviken, Inga-Lisa Eriksson, Hofors och Bert Johansson, Ockelbo.

Adjungerade ledamöter: Lennart Andersson, Bruno Moström, båda Sandviken, och Jack Jakobsson, Hofors.

• Under 1998 gav GIHF tillsammans med Gästriklands Kulturhistoriska förening ut boken Gästrikedrotten före 1950.

Kassörens ruta:

Bokslutet för år 1999 får du separat i anslutning till detta medlemsblad.

Senaste två åren har vi fått 86 nya medlemmar. Fördelningen kommunvis ser ut enligt nedan. GIHF har 260 medlemmar, när det här skrivs, varav 35 föreningar och tre distriktsförbund. I Sandviken finns 110 medlemmar.

	Enskilda medlemmar	Föreningar	Förbund
Gävle	65	16	2
Hofors	24	1	-
Ockelbo	29	3	-
Sandviken	94	15	1
Ovriga utanför Gästrikland	10	-	-
Sammanlagt	222	35	3

Efter varje utskick av medlemsbladet kommer ett antal i retur på grund av fel adress. Jag vill därför påminna om hur viktigt det är att anmäla adressförändring. Du kan ringa eller skriva!

Telefonnummer och adress hittar längst ner i Kassörens ruta.

Jag avslutar med en förhoppning om ett framgångsrikt år 2000.

Vårt medlemsblad ges ut två gånger om året, vår och höst.

Vi arrangerar idrottskaféer, själv eller tillsammans med andra.

Vi gör videoinspelningar med idrottsfolk, aktiva och ledare.

Vi har givit ut boken Gästrikedrotten före 1950. Den kan köpas genom mig för 180:-. Den som inte är medlem får ett års medlemskap med bokköpet. Medlemspris: 160:-.

Ring: Rune Holmgren: 026-108 64

Adress: Gästrikedrottens HF, att. Rune Holmgren, Furuvägen 27, 812 31 Storvik

Postgirokonton: 81 60 67-3 Medlemsavgift/år: Enskild medlem: 50 :- Förening: 100:- Förbund: 200:-